



УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф.д-р Маргарита Николаева Атанасова
УНСС, катедра Човешки ресурси и социална защита
Научна специалност: Икономика и организация на труда

Относно: дисертационен труд „Значение на емоционалното благополучие на работното място за личността и организацията“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, професионално направление 3.8.Икономика, докторска програма “Икономика и организация на труда” в УНСС. *Основание за представяне на рецензията:* участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №594/13.03.2023 на заместник ректор по научно-изследователска дейност и международно сътрудничество на УНСС.

Автор на дисертационния труд: Елена Димитрова Кулова
Тема на дисертационния труд: „Значение на емоционалното благополучие на работното място за личността и организацията“

Информация за дисертанта

Елена Димитрова Кулова се е обучавала по докторска програма към катедра “Човешки ресурси и социална защита”, Общикономически факултет на УНСС по научна специалност “Икономика и организация на труда” съгласно Заповед на ректора на УНСС (№ 951/11.04.2019 г.). Обучението е осъществено в *задочна* форма от 02.04.2019 до 02.04.2023 като през периода са изпълнени успешно задълженията по индивидуален план на докторанта. След обсъждане на дисертационния труд в катедра “Човешки ресурси и социална защита” въз основа на решение на катедрения съвет (протокол №2/27.02.2023) и на Факултетния съвет на Общикономически факултет (протокол №3/07.03.2023) със заповед на ректора на УНСС (заповед №756/28.03.2023) се насочва към защита на дисертационния труд. Представената документация показва, че

след завършване на висше образование- специалност “Икономика и организация на труда”, УНСС (1998-2002), в професионалното развитие на Елена Димитрова Кулова се откроява значителен период от трудов опит (2003 г.- 2020 г.) през който тя изпълнява длъжности (инспектор човешки ресурси, специалист човешки ресурси) в областта на управлението на човешките ресурси с акцент върху дейностите по администриране на движението на персонала; предоставяне на консултации в областта на трудовото и осигурително законодателство; възникване, изменение и прекратяване на трудовите правоотношения. Акумулираният през годините трудов опит в реална работна среда се съчетава със системно надграждане на знанията и уменията на Елена Кулева (2005 г. завършва ОКС магистър, “Икономика и организация на труда”, УНСС) като основа за изследователски интерес към актуалната, многопластова и предизвикателна тема за емоционалното благополучие на работното място.

Обща характеристика на представения дисертационен труд

В условията на нарастващ интерес към качеството на работната среда и преживяванията на служителите в организацията като мотивационни фактори, дисертационната тема се отличава както с актуалност така и с редица предизвикателства, в основата на които са разнообразните същностни характеристики на емоционалното благополучие на работното място. Дисертационното изследване е фокусирано върху актуална и значима тема, която е свързана както с динамиката на преживяванията/employee experience на служителите така и с нарастващи изисквания към качеството на работната среда.

Дисертационният труд обхваща 190 страници, в т.ч.: увод, две части, заключение, използвана литература и приложения. В изложението са представени 28 таблици, 10 графики и 11 фигури. След увода основното изложение е структурирано в две основни части. Първата част е посветена на теоретичните и концептуални основи на дисертационното изследване, където се откроява фокусът върху същностните характеристики на понятийния апарат (емоционално благополучие, субективно благополучие, щастие и др.), които са значим компонент на възприетия изследователски методически инструментариум. Акцентира се върху разнообразните ракурси (вкл. исторически, културни и др.) и се представят резултати от задълбочено проучване на подходящи публикации и изследвания в тази област. В списъка на използваната литература са посочени 106 публикации, преобладаващата част от които са чуждестранни, включващи резултати от научни изследвания, свързани с емоционалното благополучие, качеството на работната среда,

лидерството и др. В контекста на целта на дисертацията се отделя внимание на изследвания на връзките и взаимодействието на емоционалното благополучие, щастието, креативността, личностните особености, производителността. В първата част се откроява проучване на фактори, които влияят върху емоционалното благополучие на работното място като се акцентира върху: офис-среда; здравословно състояние; лидерство; баланс между работно време и свободно време – гъвкаво работно време. **Задълбоченото проучване на концептуалните характеристики и терминологичния апарат в областта на емоционалното благополучие на работното място се съпровожда с проучване и цитиране в дисертационния труд на значителен обхват от публикации. Това показва висока степен на осведоменост на дисертанта Елена Кулова по проблематиката, която се разглежда в дисертационния труд.** Във втората част от основното изложение се представят както ключовите методически параметри на емпиричното проучване така и резултати от проведеното изследване като се акцентира върху връзките между благополучието на работното място, щастието, основната извършвана дейност, субективното общо здраве. Систематизират се резултати от проучване на връзки между нивата на субективното благополучие като цяло и националните нива на субективно благополучие с различни демографски и социални характеристики: пол; възраст; образование; доход. Представени са резултати от проучване на връзки между благополучието на работното място и специфични променливи, свързани с труда: работно време и баланс; лидерство и благополучие; принадлежност. В края на втората част са систематизирани последствия от благополучието на работното място в контекста на преживяванията на служителите и организационното представяне.

Цели, задачи, предмет и обект на дисертационното изследване

В съответствие с изискванията в увода коректно е представена както изследователската цел (да се проучат и систематизират научните достижения по отношение на същността и значението на емоционалното благополучие на работното място и да се оценят количествено връзките на изследваното явление с характеристики на личността и средата) така и съответните задачи, които трябва да се изпълнят: да се изследват теоретичните основи на благополучието като цяло и емоционалното благополучие на работното място като се проследят историческите и културни парадигми и съвременните достижения; да се проследят фактори, водещи до повишаване или понижаване на усещането за благополучие; да се анализират основните фактори, които влияят на емоционалното благополучие на работното място; да се анализира ефектът от емоционалното благополучие на работното място за личността и

организацията; да се разработи и представи методологията на статистическо изследване; въз основа на данни от представително изследване да се оценят количествено изучаваните въздействия, съобразявайки се със съставения вече цялостен модел и използвайки специализиран софтуер; да се анализират получените резултати и да се направят изводи относно връзките на цялостното усещане за благополучието и това на работното място с различни характеристики на личността и социално-икономическата и работна среда. Представен е *предметът* на изследването (връзките на благополучието, щастието и емоционалното благополучие на работното място) и *обектът*-генералната съвкупност на населението на 15 и повече навършени години на десет европейски държави - България, Чехия, Естония, Хърватска, Финландия, Франция, Унгария, Литва, Словакия, Словения - към момента на провеждане на изследването). Статистическият анализ в изследването се осъществява чрез използване на IBM Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) за Windows, version 22.0. *Основен източник на информация* за проведеното емпирично изследване са данни от десети кръг на Европейското социално изследване-периодът на провеждане на изследването е 18.09.2020 – 31.01.2022г.

Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Успешното изпълнение на поставените задачи е в основата на изследователските резултати, сред които в контекста на методическата рамка се систематизират: проучени и представени фактори, свързани с динамиката на усещането за благополучие с акцент върху субективното общо здраве, социалното общуване и социалното доверие; анализирани значими фактори, които влияят на благополучието на работното място като лидерство, баланс между работно време и свободно време, здравословно състояние, офис-среда като се открояват резултатите от ролята на мениджмънта като фактор, влияещ върху отделните личности и екипите в дадена организация.; аналитични ракурси на обвързаността на по-високите нива на благополучие и на производителност; разработена и представена методология на статистическо изследване, адаптирана към спецификата на данни от представително изследване; аргументирани изводи относно връзките на цялостното усещане за благополучието и това на работното място с различни характеристики на личността и социално-икономическата и работна среда.

Резултатите на дисертационното изследване се свързват с формулиране и проверка на възприетите изследователски хипотези, въз основа на което се открояват следните изводи: съществува връзка между благополучието, щастието и удовлетворението на работното място като е потвърдена статистически значима връзка между променливите: субективно благополучие и щастие, субективно благополучие и благополучие на работното място, щастие

и благополучие на работното място; благополучието се свързва с различни социално-икономически характеристики като доход, нивото на завършено образование; усещането за благополучие на работното място може да бъде повлиявано чрез различни механизми като е потвърдено емпирично, че лидерството, усещането за принадлежност към екипа и балансът между работа и свободно време влияят на нивата на щастие и благополучие. **Постигнатите резултати в дисертационния труд показват, че Елена Кулева има способности за провеждане на самостоятелно задълбочено научно изследване, което обхваща както подготовка на подходяща методическа рамка и осигуряване на съответните емпирични данни така и интерпретиране на получените резултати** Дисертационното изследване обхваща резултати, които имат потенциал да подкрепят и усъвършенстват информационната база за вземане на управленски решения в областта на усъвършенстване на качеството на работната среда, мотивирането на персонала и успешно управление на работните екипи.

Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационното изследване обхваща резултати от задълбочено проучване на значението на емоционалното благополучие на работното място за личността и организацията, които имат приносен характер за задълбочено разбиране и познаване на сложни връзки между ключови компоненти на работната среда като фактор за емоционално благополучие на служителите. Приемам систематизираните приноси като откроявам редица от тях, които имат научно-приложен характер в областта на динамиката на качеството на работната среда: усещането за благополучие на работното място може да бъде повлиявано чрез различни механизми като се акцентира, че лидерството, усещането за принадлежност към екипа и балансът между работа и свободно време влияят на нивата на щастие и благополучие; организационната среда може да води до по-високи или по-ниски нива на благополучие на работното място като се има предвид, че както физическата среда, така и сложната система от взаимоотношения на работното място повлияват усещането за удовлетвореност на работното място; по-високите нива на благополучие са предпоставка за позитивни промени в качеството на работната среда. Като се има предвид значимостта на емоционалното благополучие на работното място като компонент от преживяванията на служителите, постигнатите резултати в дисертационното изследване трябва да се разглеждат и като стимул за бъдещи изследвания в тази област.

Представените основни резултати и научни приноси на дисертационния труд показват, че изследователската цел е постигната и Елена Димитрова Кулова притежава способности за провеждане на самостоятелно научно проучване по значими за социално-икономическото развитие проблеми, което обхваща както подготовката на теоретико-методологически инструментариум така и емпирично проучване.

Оценка на публикациите по дисертацията

По темата на дисертационния труд са представени 3 публикации: Кулова, Е. (2021). *Работна среда и благополучие на служителите*. XXI Международна научна конференция по строителство и архитектура ВСУ`2021, ISSN: 1314-071X, (157-160 стр.); Кулова, Е. (2022). *Градска среда и благополучие*. XXII Международна научна конференция по строителство и архитектура ВСУ`2022, ISSN: 1314-071X, (147-154 стр.) Кулова, Е. (2023). *Връзка между лидерство и благополучие на работното място – доказателства от Европейското социално изследване*. Икономически и социални алтернативи, ISSN (online): 2534-8965, (1/2023) В публикациите се открояват акценти и изводи от дисертационното проучване и по този начин до широк кръг от заинтересовани лица достигат резултати от изследването.

Оценка на автореферата

Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд и систематизира резултатите от изследването в контекста на успешното изпълнение на поставените изследователски задачи.

Бележки, препоръки, въпроси

Дисертационното изследване е фокусирано върху предмет, обхващащ сложни, значими и многопластови компоненти- тяхното проучване провокира многобройни въпроси, вкл. и акцент върху нарастващите очаквания към ръководителите/мениджърите на работни екипи. В този контекст докторантът може да представи отговор на въпроса: Като се имат предвид изводите, че организационната среда (включваща както физическата среда, така и сложната система от взаимоотношения на работното място) влияе върху динамиката на нивата на благополучие на работното място, да се посочат основни предизвикателства пред актуализирането на необходимите компетенции/умения на ръководителите/мениджърите на работни екипи.

Заклучение

Представеният дисертационен труд обхваща резултатите от задълбочено и самостоятелно проведено от Елена Кулова научно изследване, които имат потенциал да обогатят информационната база за вземане на управленски решения в областта на усъвършенстване на качеството на работната среда като значим фактор за преживяванията и емоционалното благополучие на служителите. На основата на представените в рецензията изводи и оценки, се обобщава, че дисертационният труд разработен от Елена Кулева отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на УНСС, както и на Правилника за учебната дейност на УНСС за получаването на образователната и научната степен „доктор”. Това ми дава основание да гласувам „за“ и да препоръчам на научното жури да присъди на Елена Кулева образователната и научна степен доктор по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и организация на труда“

София, 23.04.2023

Подпис:
Проф.М.Атанасова

EVALUATION REVIEW

From: Prof. Dr. Margarita Nikolaeva Atanassova

Scientific Specialty Economics and Labor Organization

University of National and World Economy – Sofia

About: dissertation for the award of educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty Economics and labor organization

Grounds for submitting the review: participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation according to Order № №594/13.03.2023 of the Vice-Rector for Research and International Affairs at the UNWE

Author of the dissertation: Elena Kulova

Topic of the dissertation: Importance of emotional well-being in the workplace for the individual and the organization

Information about the author

Elena Dimitrova Kulova was educated in a doctoral program at the Department of Human Resources and Social Protection, Faculty of General Economics of the UNSS, majoring in "Economics and Labor Organization" according to Order of the Rector of the UNSS No. 951/11.04.2019. The training was carried out in correspondence form from 02.04.2019 to 02.04.2023, during which the obligations according to the individual plan of the doctoral student were successfully fulfilled. After discussion of the dissertation work in the department of "Human Resources and Social Protection" based on the decision of the departmental council (protocol No. 2/27.02.2023) and the Faculty Council of the Faculty of General Economics (protocol No. 3/07.03.2023) by order of the rector of the UNSS (order No. 756/28.03.2023) focuses on the defense of the dissertation work. The presented documentation shows that after completing higher education - specialization "Economics and Labor Organization", UNSS (1998-2002), a

significant period of work experience (2003-2020) stands out in the professional development of Elena Dimitrova Kulova. during which she performs positions (human resources inspector, human resources specialist) in the field of human resources management with an emphasis on personnel movement administration activities; provision of consultations in the field of labor and insurance legislation; creation, modification and termination of employment relationships. The work experience accumulated over the years in a real working environment is combined with a systematic upgrading of the knowledge and skills of Elena Kuleva (2005 graduated OKS master, "Economics and organization of work", UNSS) as a basis for a deep research interest in the current, multi-layered and challenging topic of emotional well-being in the workplace.

General characteristics of the presented dissertation

In the conditions of growing interest in the quality of the work environment and the experiences of employees in the organization as motivational factors, the dissertation topic is distinguished both by relevance and by a number of challenges, which are based on the various essential characteristics of emotional well-being in the workplace. The dissertation research is focused on an up-to-date and significant topic, which is related both to the dynamics of employee experience and to increasing demands on the quality of the work environment.

The dissertation covers 190 pages, including: introduction, two parts, conclusion, references and appendices. The exhibition presents 28 tables, 10 graphs and 11 figures. After the introduction, the main presentation is structured in two main parts. The first part is dedicated to the theoretical and conceptual foundations of the dissertation research, where the focus is on the essential characteristics of the conceptual apparatus (emotional well-being, subjective well-being, happiness, etc.), which are a significant component of the adopted research methodological toolkit. Emphasis is placed on diverse perspectives (including historical, cultural, etc.) and results from a thorough survey of relevant publications and research in the field are presented. In the list of used literature, 106 publications are indicated, the majority of which are foreign, including the results of scientific research related to emotional well-being, the quality of the working environment, leadership, etc. In the context of the purpose of the dissertation, attention is paid to research on the relationships and interaction of emotional well-being, happiness, creativity, personality traits, productivity. The first part highlights the study of factors that influence emotional well-being in the workplace, focusing on: office environment; health condition; leadership; balance between working time and free time - flexible working time. The in-depth study of conceptual features and terminology in the field of emotional well-being in the workplace is accompanied by research and citation in the

dissertation of a significant range of publications. This shows a high degree of awareness of the dissertation student Elena Kulova on the issues that are considered in the dissertation work. In the second part of the main presentation, both the key methodological parameters of the empirical study and the results of the conducted empirical study are presented, emphasizing the relationships between well-being at the workplace, happiness, the main activity performed, and subjective general health. The results of a study of relationships between the levels of subjective well-being in general and the national levels of subjective well-being with different demographic and social characteristics are systematized: gender; age; education; income. Results are presented from a study of the relationship between workplace well-being and specific work-related variables: working hours and balance; leadership and well-being; affiliation. At the end of the second part, consequences of workplace well-being in the context of employee experiences and organizational performance are systematized.

Goals, tasks, subject and object of the dissertation research

In accordance with the requirements in the introduction, both the research objective (to study and systematize scientific achievements regarding the nature and importance of emotional well-being at the workplace and to quantitatively assess the relationships of the studied phenomenon with characteristics of the person and the environment) and relevant tasks to be accomplished: to explore the theoretical foundations of well-being in general and emotional well-being in the workplace by tracing historical and cultural paradigms and contemporary achievements; to track factors leading to an increase or decrease in the feeling of well-being; to analyze the main factors that influence emotional well-being in the workplace; to analyze the effect of emotional well-being in the workplace on the individual and the organization; to develop and present the statistical research methodology; on the basis of data from a representative study to quantitatively evaluate the studied impacts, taking into account the already compiled comprehensive model and using specialized software; to analyze the obtained results and draw conclusions about the relationships of the overall sense of well-being and that of the workplace with various personality characteristics and the socio-economic and work environment. The subject of the study (the relationships of well-being, happiness and emotional well-being at the workplace) and the object - the general population of 15 and over in ten European countries - Bulgaria, the Czech Republic, Estonia, Croatia, Finland, France, Hungary, Lithuania, Slovakia, Slovenia - at the time of the research). Statistical analysis in the study was performed using IBM Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows, version 22.0. The main source of information for the conducted empirical research is data from the tenth

round of the European Social Survey - the period of the research is 18.09.2020 - 31.01.2022.

Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

The successful implementation of the set tasks is the basis of the research results, among which, in the context of the methodological framework, are systematized: studied and presented factors related to the dynamics of the feeling of well-being with an emphasis on subjective general health, social communication and social trust; analyzed significant factors that influence workplace well-being such as leadership, balance between working time and free time, health status, office environment, highlighting the results of the role of management as a factor influencing individuals and teams in a given organization.; analytical perspectives on the linkage of higher levels of well-being and productivity; developed and presented methodology of statistical research, adapted to the specifics of data from a representative study; reasoned conclusions about the relationships of the overall sense of well-being and that of the workplace with various personality characteristics and the socio-economic and work environment. The results of the dissertation research are connected with the formulation and verification of the accepted research hypotheses, based on which the following conclusions are highlighted: there is a relationship between well-being, happiness and satisfaction at the workplace, and a statistically significant relationship between the variables has been confirmed: subjective well-being and happiness, subjective well-being and well-being in the workplace, happiness and well-being in the workplace; well-being is associated with various socio-economic characteristics such as income, level of education; the sense of well-being in the workplace can be influenced through different mechanisms, and it has been empirically confirmed that leadership, sense of belonging to the team and balance between work and leisure time influence the levels of happiness and well-being. The results achieved in the dissertation work show that Elena Kuleva has the ability to conduct independent in-depth scientific research, which covers both the preparation of an appropriate methodological framework and the provision of relevant empirical data, as well as the interpretation of the obtained results. The dissertation research covers results that have the potential to support and improve the information base for making management decisions in the field of improving the quality of the working environment, motivating staff and successfully managing work teams.

Evaluation of the scientific and applied scientific contributions

The dissertation research covers the results of an in-depth study of the importance of emotional well-being in the workplace for the individual and the

organization, which have a contributing character for a deep understanding and knowledge of complex relationships between key components of the work environment as a factor for emotional well-being of employees. I accept the systematized contributions by highlighting a number of them that have a scientific-applied nature in the field of the dynamics of the quality of the work environment: the feeling of well-being at the workplace can be influenced through different mechanisms, emphasizing that leadership, the feeling of belonging to the team and work-leisure balance affect levels of happiness and well-being; the organizational environment can lead to higher or lower levels of well-being at work given that both the physical environment and the complex system of workplace relationships influence the sense of job satisfaction; higher levels of well-being are a prerequisite for positive changes in the quality of the working environment. Given the importance of emotional well-being in the workplace as a component of employee experiences, the results achieved in the dissertation research should also be seen as a stimulus for future research in this area. The presented main results and scientific contributions of the dissertation show that the research goal has been achieved and that Elena Dimitrova Kulova has the ability to conduct an independent scientific study on problems significant for socio-economic development, which includes both the preparation of theoretical and methodological tools and empirical research .

Evaluation of publications

3 publications are presented on the subject of the dissertation: Kulova, E. (2021). Work environment and employee well-being. XXI International Scientific Conference on Construction and Architecture VSU`2021, ISSN: 1314-071X, (157-160 p.); Kulova, E. (2022). Urban environment and well-being. XXII International Scientific Conference on Construction and Architecture VSU`2022, ISSN: 1314-071X, (147-154 p.) Kulova, E. (2023). Relationship between leadership and well-being at work – evidence from the European Social Survey. Economic and Social Alternatives, ISSN (online): 2534-8965, (1/2023) The publications highlight highlights and conclusions from the dissertation research and thus reach a wide range of interested parties with research results.

Evaluation of the abstract

The abstract correctly reflects the content of the dissertation work and systematizes the results of the research in the context of the successful implementation of the set research tasks.

Notes, recommendations, questions

The dissertation research is focused on a subject covering complex, significant and multi-layered components - their research provokes numerous questions, incl. and an emphasis on the increasing expectations of leaders/managers of work teams. In this context, the ьк can present an answer to the question: Given the findings that the organizational environment (including both the physical environment and the complex system of workplace relationships) influences the dynamics of levels of workplace well-being, indicate main challenges to the necessary competences/knowledge/skills of the leaders/managers of work teams.

Conclusion

The presented dissertation covers the results of an in-depth and independently conducted scientific study by Elena Kuloва, which have the potential to enrich the information base for making management decisions in the field of improving the quality of the working environment as a significant factor for the experiences and emotional well-being of employees. Based on the conclusions and assessments made, it is summarized that the dissertation work developed by Elena Kuleva meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for Conducting Competitions for the Acquisition of Scientific Degrees and occupying academic positions at the UNSS, as well as the Regulations for the educational activities of the UNSS for obtaining the educational and scientific degree "doctor". This gives me the reason to vote "for" and to recommend to the scientific jury to award Elena Kuleva the educational and scientific degree of Doctor of Professional Direction 3.8. Economics, scientific specialty "Economics and Labor Organization"

Reviewer:

(Prof.Margarita Atanassova, Ph.D.)